

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Силвия Трифонова Трифонова-Праматарова,

Университет за национално и световно стопанство (УНСС), София

на дисертационен труд за присъждане на научната степен „доктор на науките”

в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика, Висше училище по застраховане и финанси (ВУЗФ), София

Автор: д-р Мария Боровска

Тема: „Повишаване на финансово-икономическата конкурентоспособност на логистичните предприятия с използване на аналитични модели”

1. Общо описание на представените материали

Със Заповед № 82/08.04.2021 г. на Ректора на Висшето училище по застраховане и финанси (ВУЗФ) доц. д-р Григорий Вазов съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Повишаване на финансово-икономическата конкурентоспособност на логистичните предприятия с използване на аналитични модели” за придобиване на научната степен „доктор на науките” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика.

Автор на дисертационния труд е д-р Мария Боровска. Предадените от Центъра за научни изследвания и докторантско обучение във ВУЗФ материали включват следните документи: автобиография на руски език, дисертационен труд на руски език, автореферат на български и на руски език, списък и резюмета на публикациите по темата на дисертацията на български и на руски език, самите публикации на докторантката по темата на дисертацията, справка на научните и научно-приложните приноси на руски език, справка за изпълнение на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Не разполагам с копие на дипломата за придобитата образователно-квалификационна степен „доктор”.

2. Кратки биографични данни за кандидата

Мария Боровска е родена на 28.09.1952 г. в гр. Сталева Воля, Полша.

През 1976 г. тя получава магистърска степен по математика във Факултета по математика, физика и химия на Университета Мария Склодовска-Кюри в Люблин (Maria Curie-Skłodowska University in Lublin) в гр. Люблин, Полша. През 1995 г. тя получава докторска степен по икономика във Факултета по мениджмънт и информатика на Икономическия университет във Вроцлав (Wrocław University of Economics and Business), Полша. Професионалната ѝ работа

датира от 1983 г. като учител по математика в различни средни училища (в продължение на 19 години) и учител във висши учебни заведения. По време на професионалната си работа е получавала различни награди. Участвала е активно в работата на различни научни конференции в Полша и в чужбина. Има около 70 научни публикации.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата на дисертационното изследване е актуална за съвременната икономика, тъй като се отнася до процеса на управление на логистичните системи и подобряване работата на логистичните компании, така че да се повиши тяхната конкурентоспособност.

Авторката си е поставила като основна цел на дисертационния труд да представи нов иновативен метод за изготвяне на прогнози поддържащ процеса на управление на услугите в посока повишаване на финансовата и икономическа конкурентоспособност на логистичните предприятия въз основа на законите за функциониране на вероятностна логистична система, т.е. въз основа на аналитични модели и системи от уравнения. Написано е, че изследването има и задачи, но такива не са представени.

4. Познаване на проблема

Авторката е добре запозната с проблема на научното изследване. За това свидетелства правилното формулиране на обекта на изследването. Обект на изследването е логистичната система, която поддържа център за услуги. В труда е предложена нова иновативна методология за изграждане на количествени прогнози, които характеризират и описват процеса на управление и функционирането на логистична система и център за услуги. Формулирана е изследователска теза на труда, но по-твърде подробен начин.

Като предмет на изследването е посочено: „да се провери функционирането на логистичната система, която осигурява ефективната работа на центъра за услуги, който осигурява повишаване на финансовата и икономическата конкурентоспособност на логистичните предприятия”. Тази формулировка обаче по-скоро може да се приеме за хипотеза на изследването.

5. Методика на изследването

В дисертационния труд са използвани разнообразни научноизследователски методи – теоретико-методологичен анализ, системен подход, функционален и структурен подход, дескриптивен анализ, метод на анализ и синтез, количествени методи и др. Основният инструментариум са количествените методи – математически, вероятностни, статистически, прогнозни, иконометрични.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

В структурно отношение дисертационният труд се състои от следните части: въведение, три раздела, заключение, приложения, ключови думи, списък на фигурите, списък на таблиците,

списък на използваните модели (формули) и библиография. Дисертационният труд е придружен с автореферат, който синтезирано представя структурата и съдържанието на труда, авторските тези и резултати от изследването. Дисертационният труд е написан на руски език, а авторефератът е на български и на руски език. Общият обем на дисертацията е 288 страници. В труда са представени 5 таблици и 26 фигури. Приложенията заемат от 192 стр. до 266 стр. включително, където е представено извеждане на математически формули.

Библиографията включва 165 литературни източника, сред които мнозинството са на полски и много малко са на английски.

Първият раздел на труда е посветен на теоретичните аспекти на повишаване на финансовата и икономическа конкурентоспособност на логистичните предприятия. Авторката описва предмета на изследването и въвежда необходимите понятия заедно с математическите им обозначения. Изяснена е същността на логистиката, нейния генезис, логистичните услуги, техните особености и типове. Представена е класификацията на логистичните системи, техните характеристики и условия, и са изведени количествените (математическите) модели, поддържащи процеса на управление на услугите в логистичните системи. Не е аргументирано обаче защо този раздел е озаглавен „Теоретични аспекти на повишаване на финансовата и икономическата конкурентоспособност на логистичните предприятия”.

Вторият раздел е посветен на анализа на функционирането на логистичната система на предприятието. Този анализ е направен в два случая – на агрегиран и на систематичен процес на доставка на продукцията. При случая на агрегиран процес на доставка на продукцията са изведени математически междинното състояние и долната и горната граница на процеса, описващ нивото на запасите. При случая на систематичен процес на доставка на продукцията са изведени математически некритичното ниво и долната и горната граница на нивото на запасите в логистичното предприятие.

Третият раздел е посветен на прогнозирането на функционирането на логистичните дейности на предприятието. Представени са вероятностни модели на функционирането на логистичната система и математически са изведени количествените характеристики на дейностите на логистичната система, която поддържа център за услуги. На тази основа авторката получава количествени прогнози за характеристики, описващи функционирането на логистичната система, генерирани според конструирания модел.

Накрая са изведени изводите, направени в резултат на анализа на функционирането на логистичната система, и са дадени предложения за практическото им използване.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите на авторката са посочени в представена Справка на приносите. Авторката е представила 5 научни приноса на своя дисертационен труд. Освен това тя е дала и четири

области на практическо и теоретично приложение на решенията, представени в дисертацията. Приносите обаче не са посочени в автореферата, както е общоприето.

Съгласна съм с формулираните приноси, че дисертацията представя оригинална и иновативна методология за изготвяне на прогнози, които подпомагат процеса на управление на услугите на логистична система, като методологията е базирана на законите на функциониране на вероятностна логистична система, отчитайки динамиката на параметрите ѝ.

Изведени са закономерностите на функционирането на логистичната система под формата на получени аналитични модели – системи от диференциални уравнения, описващи процесите, протичащи в логистичната система и нейните подсистеми.

Новостта на получените по този начин прогнози се крие във факта, че те зависят от параметрите на изследваната логистична система и нейните подсистеми. Значението на прогнозите, получени по този начин, е от научна стойност, тъй като позволява да се коригират евентуално неблагоприятни прогнози чрез подобряване на стойностите на тези параметри, за да се получат благоприятни прогнози, очаквани от мениджърите.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Кандидатката е представила 18 научни публикации по темата на дисертационния труд. Повечето от тях са самостоятелни и по-малко са в съавторство. Тези публикации са посочени в Справката на научни публикации по темата на дисертацията, където са представени и резюмета на публикациите на български език. Те също са посочени и в автореферата на труда. В автореферата са представени и 3 публикации под печат.

9. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

От представената Справка за изпълнение на минималните национални изисквания за присъждане на научната степен „доктор на науките”, която кандидатката е приложила, е видно, че е налице преизпълнение на тези изисквания. Публикациите и цитиранията на научната продукция на кандидатката показват, че изследванията ѝ са получили необходимата степен на популяризиране.

10. Лично участие на кандидата

Налице са всички доказателства, че дисертационният труд е дело на самата кандидатка.

11. Автореферат

Авторефератът отговаря на съдържанието на дисертационния труд. Авторефератът е изготвен на български и на руски език, а дисертационният труд – само на руски език. Авторефератът обаче не включва справка на приносите.

12. Критични забележки и препоръки

Към труда имам следните бележки и препоръки:

Не става ясно какво се разбира под финансова и икономическа конкурентоспособност, каква дефиниция се употребява за нея и какви са концепциите за нея. Правилният термин е конкурентоспособност, без да е необходимо да се уточнява финансова и/или икономическа. Дисертационният труд е с предимно математическа насоченост. Би следвало да се отдаде по-голямо внимание на проблемите на конкурентоспособността на логистичните предприятия.

Посочено е, че предмет на изследването е „да се провери функционирането на логистичната система, която осигурява ефективната работа на центъра за услуги, който осигурява повишаване на финансовата и икономическата конкурентоспособност на логистичните предприятия”. Тази формулировка по-скоро може да се приеме за хипотеза на изследването. Според мен предмет на изследването е финансово-икономическата конкурентоспособност на логистичните предприятия и повишаването ѝ чрез използване на аналитични модели.

Неправилно е дефиниран Раздел 1 на труда - „Теоретични аспекти на повишаване на финансовата и икономическата конкурентоспособност на логистичните предприятия”. В него не се анализират теоретичните аспекти на финансовата и икономическа конкурентоспособност, а се описват логистичните услуги, логистичните системи и количествените (математическите) модели за тях. Затова не е удачно, че в заглавието на раздела е посочена финансовата и икономическата конкурентоспособност. По-добре би било разделът да се озаглави „Теоретични аспекти на логистиката, логистичните услуги и логистичните системи”.

В Раздел 1 е отделено твърде много място на възникването конкретно на военната логистика векове назад във времето – от с. 20 до с. 35 вкл., а впоследствие и на развитието ѝ през 19-ти и 20-ти век. Не мисля, че военната логистика е фокусът на изследването, поради което тази част или е трябвало да бъде съкратена, или изобщо да я няма. При това още при обекта и предмета на изследването е посочено, че пример за център за услуги е склад за съхранение, например, на насипни фуражи, селскостопански торове, въглища, чакъл, пясък, газ, петрол и др., а получател на този продукт са, например, големи ферми, електро- и топлоцентрали, строителни комбинати и др. А примери за логистична система за центъра за услуги са система за доставка на насипни фуражи и селскостопански торове до голяма ферма, въглища за електроцентрали или горива за комбинирани топлоелектрически централи или насипни материали като чакъл, пясък и др. за конкретен получател, който може да бъде център за строителни услуги. Освен това примерът с данни, който по-късно се дава в Раздел 3, касае производството на кафяви въглища в мината TURÓW (Долносилезко войводство) по месеци за 6-годишен период.

В частта, касаеща анализа на логистичните системи, техните характеристики и условия, прави впечатление, че са цитирани изключително малко литературни източници (с. 49-74). Това основно са 2 литературни източника – Korzeń, Z., 1995 и Nowakowski, T., 2011, като Korzeń, Z.,

1995 е цитиран почти на всяка страница. Цитирани са и Abt, S., 1995, Coyle, J. J., 2010 (на едно-две места), и Tamže, който обаче дори не присъства в библиографията, така че не е ясно заглавието на публикацията и мястото и годината на публикуване.

Целият дисертационен труд се е нуждаел от по-пълен синхрон и симбиоза от научно и съдържателно естество между отделните раздели, за да не изглежда първият раздел като пришит и слабо свързан със следващите два раздела.

Объркваща е и номерацията на подразделите в дисертацията. Вместо всеки раздел да има подраздели, започващи от едно, те са представени кумулативно и така вторият раздел започва с четвърти подраздел, а не с първа подточка, а третият раздел започва с шести подраздел.

13. Лични впечатления

Не познавам кандидатката и нямам никакви лични впечатления за нея.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на тема **„Повишаване на финансово-икономическата конкурентоспособност на логистичните предприятия с използване на аналитични модели”**, разработен от д-р Мария Боровска, представлява интересно изследване на проблематиката на логистичните предприятия, което представя оригинална и иновативна методология за изготвяне на прогнози, които подпомагат процеса на управление на услугите на логистичната система. Представените материали съответстват на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, и на Правилника за приемане и обучение на докторанти във ВУЗФ.

Въз основа на това давам своята **положителна оценка** за проведеното научно изследване, представено от рецензирания по-горе дисертационен труд и автореферат, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди научната степен „доктор на науките“** на Мария Боровска в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, Висше училище по застраховане и финанси (ВУЗФ), София.

27.05.2021 г.
София

Рецензент: .....
(проф. д-р Силвия Трифонова-Праматарова)